

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ

ВІЛ-ІНФЕКЦІЯ/СНІД В ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ЗА 9 МІСЯЦІВ 2019 РОКУ

Оцінка чисельності людей, які живуть з ВІЛ та ключових груп ризику

23 травня 2019 року відбулось засідання Національної ради з питань туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу. На засіданні були представлені оновлені розрахунки людей, які живуть з ВІЛ, та груп найвищого ризику щодо інфікування на ВІЛ.

За попередніми результатами розрахунків оціночна кількість людей, які живуть з ВІЛ в Дніпропетровській області, складає 42976, що на 5 576 осіб більше ніж у 2019 році. Загальна кількість по Україні збільшилась на 2456 осіб.

Оціночна чисельність людей, які живуть з ВІЛ в Дніпропетровській області у порівнянні 2017 та 2019 роки

Засідання Національної ради з питань протидії туберкульозу та ВІЛ –інфекції/СНІДу від 23.05.2019

	2011	2017	2019
Дніпропетровська область	48986	37400	42976 ↑ 5576
Україна		237 500	239956 ↑ 2456

Критерії ключових груп з оцінки чисельності відповідають критеріям, що були визначені в рамках біоповедінкових досліджень 2017–2018 рр.:

- ЛВІН – чоловіки та жінки, які мають досвід вживання ін'єкційних наркотиків протягом останніх 30 днів;
- СП – чоловіки та жінки, які мають практику надання сексуальних послуг за винагороду протягом останніх 6 міс.;

- ЧСЧ – чоловіки, які практикують анальні або оральні сексуальні контакти з чоловіками протягом останніх 6 міс.

Оновлені розрахунки чисельності грип найвищого ризику також збільшились, а саме:

Оціночна чисельність ключових груп ризику в Дніпропетровській області у порівнянні 2017 та 2019 роки

Особи, які мають досвід вживання ін'єкційних наркотиків (ЛВІН)		Особи, які мають практику надання сексуальних послуг за винагороду (СП)		Чоловіки, які практикують сексуальні контакти з чоловіками (ЧСЧ)	
2017	2019	2017	2019	2017	2019
40 600	58 000	7 400	8 500	11 700	13 200
Загалом по Україні					
346 900	317 000	80 100	76 900	181 500	161 200

Відповідно до листа ДУ «Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України» від 24.06.2019 року № 2737 «Щодо затвердження оціночної кількості ключових груп ризику та ЛЖВ» дане питання було розглянуто на засіданні Обласної Координаційної ради з питань протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу. На підставі даних динаміки захворюваності, розповсюдженості та поширеності ВІЛ-інфекції в Дніпропетровській області за останні 10 років, та враховуючи думку провідних фахівців, було прийнято рішення щодо непогодження представленої оціночної кількості людей, які живуть з ВІЛ та ключових груп ризику. А також необхідність проведення додаткових розрахунків щодо перегляду оновлених показників та використання у роботі показників оціночної кількості, затвердженої у 2017 році.

Зміни нормативно-правової бази

У 2019 році було змінено нормативно-правову базу щодо діагностики ВІЛ-інфекції. 05.04.2019 року було підписано наказ МОЗ України № 794 «Про удосконалення системи управління якістю лабораторних досліджень у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу», який вступив в силу 27.08.2019. Даним наказом було скасовано Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 21 грудня 2010 року № 1141 «Про затвердження Порядку проведення тестування на ВІЛ-інфекцію та забезпечення якості досліджень, форм первинної облікової документації щодо тестування на ВІЛ-інфекцію, інструкцій щодо їх заповнення», зі змінами згідно наказу МОЗ України від 17.09.2012 № 718.

Також на Національному рівні було прийнято «Національну стратегію тестування на ВІЛ в Україні: 2019-2030 роки». Основні напрямки якої:

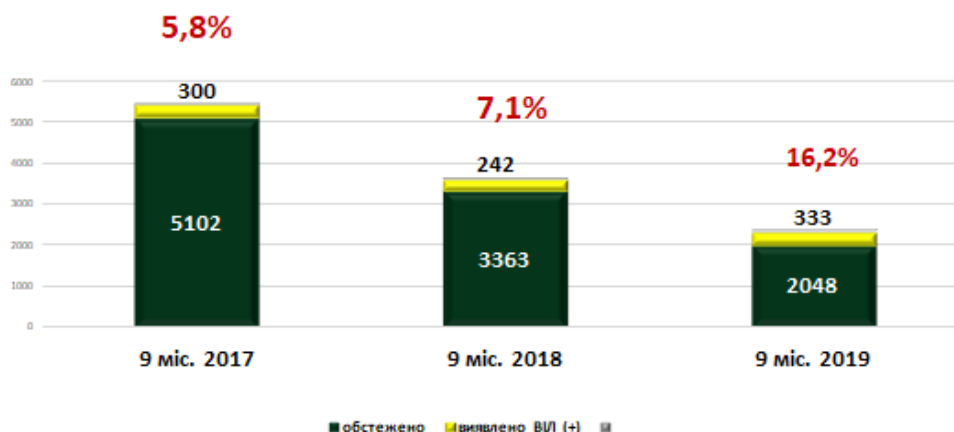
- Раннє та максимально повне виявлення ЛЖВ;
- Своєчасне залучення на облік осіб з позитивним результатом тестування на ВІЛ для отримання лікування
- Підвищення ефективності систем епідеміологічного нагляду за ВІЛ-інфекцією та моніторингу і оцінки;
- Забезпечення якості тестування на ВІЛ;
- Вирішення наскрізних питань.

Сероепідмоніторинг

З метою забезпечення своєчасного виявлення випадків інфікування ВІЛ, надання допомоги та лікування хворим на ВІЛ-інфекцію/СНІД та профілактики у Дніпропетровській області за 9 місяців 2019 року на ВІЛ обстежено 210265 осіб, з них у 3155 осіб (1,5%) виявлено ВІЛ (таблиця 1).

За результатами сероепідеміологічного моніторингу (далі – СЕМ) протягом останніх років рівень інфікованості загального населення (код 100) залишається на одному рівні - 1,5%. В той же час, звертає увагу значне зростання рівня інфікованості ВІЛ серед осіб, які мали контакти з ВІЛ-інфікованими (код 101) – до 16,3% за 9 місяців 2019 року проти з 5,9% та 7,2% відповідно за аналогічні періоди 2017 та 2018 років. Аналогічна ситуація щодо інфікованості осіб, які мали гомосексуальні контакти з особами з невідомим ВІЛ-статусом (код 103) – зростання до 19,6% за 9 місяців 2019 року проти з 0,3% та 1,2% відповідно за аналогічні періоди 2017 та 2018 років.

Показники тестування на ВІЛ серед осіб, які мали статеві контакти з ВІЛ інфікованими в Дніпропетровській області

За винятком донорів та вагітних кількість обстежених складає 142712 осіб, що становить 4,5% від загальної чисельності населення (таблиця 2). В той же час, в межах адміністративних територій доступ населення до обстежень на ВІЛ є різним. Найвищі показники зареєстровані в м.Новомосковську (6,6%), Межівському районі (5,9%), м. Жовті води (5,4%). По окремих територіях відсоток обстежених від загальної кількості складає лише 0,8 - 2,0%: Софіївський (0,8%), Васильківський (1,2%), Дніпропетровський (1,3%),

Криничанський (1,7%), Юр'ївський (1,7%), Петропавлівський (1,8%), Солонянський (1,8%), Апостолівській (1,9%) райони, а також м. Марганець (2,0%).

За кодом 108 в області обстежено 43556 осіб, у 39 осіб (0,09%) виявлено серологічні маркери ВІЛ проти 0,13% та 0,09% відповідно за аналогічні періоди 2017 і 2018 років (**таблиця 3**). Первинних донорів – 28805, у 31 (0,11%) з яких виявлено ВІЛ. Викликає насторогу наявність випадків виявлення ВІЛ серед повторних донорів крові (її компонентів) – поодинокі випадки за 9 місяців 2018 і 2019 років; серед донорів органів, тканин, інших клітин та біологічних рідин (крім компонентів донорської крові) - 7 осіб (5,0%) за 9 місяців 2019 року.

Частка виявлених ВІЛ-позитивних вагітних при первинному обстеженні (код 109.1) зменшилась; становить 0,3% проти 0,5% та 0,4% відповідно за аналогічні періоди 2017 та 2018 років (**таблиця 1 та 4**). Найвищі показники в Покровському (1,4%), Апостолівському (1,2%), П'ятихатському (1,2%), Верхньодніпровському (1,0%) районах, м. Тернівка (0,8%).

Серед вагітних віком 15-24 років (коди 109.1.1 та 109.1.2 разом) показник становить 0,2%. Найвищі показники в м. Тернівка (4,0%), Верхньодніпровському районі (1,5%) та м. Павлоград (1,3%).

З даними СЕМ зріс відсоток обстеження представників осіб з груп підвищеного ризику (коди 101, 102, 103, 104, 105) до 28,7% проти 25,8% та 20,3% відповідно за аналогічні періоди 2017 та 2018 років (**таблиці №№ 5, 6**).

Також відмічається зростання частки виявлення ВІЛ-інфекції з ГПР серед загальної кількості виявлених позитивних осіб (за виключенням донорів та вагітних) – до 36,3% проти 20,9% за аналогічні періоди 2017-2018 років. Найвищі показники спостерігаються в м. Новомосковську (80,8%), Нікопольському (63,6%), Дніпропетровському (61,0%) районах.

В останні роки значно розширено доступ населення до обстеження на ВІЛ за рахунок використання швидких тестів для діагностики ВІЛ інфекції (**таблиця 7**). За 9 місяців поточного року швидкими тестами обстежено 76692 особи проти 43661 у 2017 році та 41713 у 2018 році. Відсоток позитивних результатів залишається на рівні показників останніх років. За 9 місяців 2019 року виявлено 1410 ВІЛ-позитивних результатів (1,8%).

Характеристика випадків ВІЛ-інфекції.

Захворюваність на ВІЛ-інфекцію (таблиця 8). За 9 місяців 2019 року в Дніпропетровській області зареєстровано **2843** нові випадки **ВІЛ-інфекції** (незалежно від стадії захворювання), показник захворюваності становить **88,8** на 100 тис. населення (проти 85,1 та 78,9 відповідно за 9 місяців 2017 і 2018 років).

Порівняно з аналогічним періодом минулого року захворюваність в цілому по області **зросла на 12,5%**. Спостерігається *нерівномірне зростання* захворюваності по окремих адміністративних територіях. Найбільші темпи росту зареєстровані в Томаківському, Юр'ївському та Покровському районах, де захворюваність перевищила аналогічні показники 2018 року майже у 4,1; 3,6 та 2,8 разів відповідно.

На 46-90% захворюваність зросла у Верхньодніпровському (90,4%) та Синельниківському районах (87,5%), мм. Кам'янському (51,1%) та Нікополі

(46,4%). В решті – зростання до 31%: мм. Дніпро (31,4%), Синельникове (24,5%), П'ятихатський район (24,0%), м.Новомосковськ (22,8%), Межівський (21,6%) і Дніпровський райони (16,3%).

Перевищення середньообласного показника захворюваності на ВІЛ-інфекцію зареєстровано в мм. Нікополі (58,9%), Кривому Розі (23,1%), Нікопольському районі (19,4%), м. Покрові (2%). В решті містах і районах показники не перевищують середнього рівня по області.

Серед осіб з вперше встановленим діагнозом ВІЛ-інфекція зменшилась частка молодих осіб віком 15-24 роки - з 3,4 % за 9 місяців 2017 року до 2,1% за 9 місяців 2019 року (**таблиця 9**).

Серед захворілих переважають **чоловіки**, питома вага яких становить 60,1% (1709 осіб). **Жінок** – 39,9% (1134 особи).

Шляхи інфікування.

Найпоширеніше інфікування відбувається статевим шляхом, при гетеросексуальних контактах — 1540 осіб (54,2%). Парентерально при вживанні наркотичних речовин інфіковано 1025 осіб (36,1%).

Інші шляхи:

- вертикальний, від ВІЛ-інфікованих матерів — 256*(9,0%);
- статевий, гомосексуальний — 18 (0,6%);
- не визначено шлях інфікування — 4 (0,1%).

(*Більшість з дітей після досягнення 18 місяців не матиме ВІЛ-інфекції)

Своєчасність взяття ВІЛ під медичний нагляд у розрізі територій представлено у таблиці 10.

Захворюваність на СНІД (таблиця 11). У 1189 пацієнтів діагностовано СНІД. Показник на 100 тис. населення становить 37,1 на 100 тис населення, що нижче ніж за аналогічні періоди у попередні роки (9 міс. 2017 р. – 52,8; 9 міс. 2018 р. – 39,5).

На 9 адміністративних територіях показники захворюваності на СНІД перевищили середньообласний рівень: м. Першотравенськ (80,9), Криворізький район (58,9), м. Тернівка (53,2), м. Кривий Ріг (49,2), Широківський район (45,7), П'ятихатський район (45,3), Апостолівський район (42,8), м. Покров (41,6), Нікопольський район (40,4).

Смертність

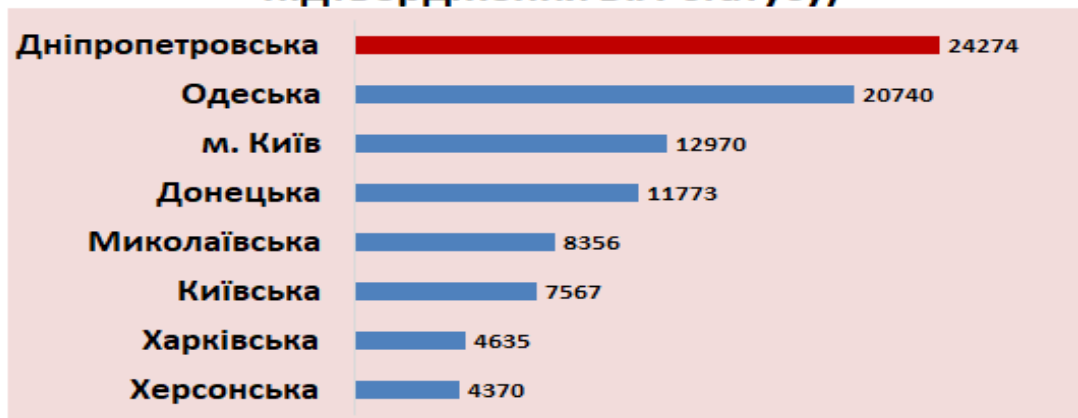
Причини смерті ВІЛ-інфікованих (таблиці 12,13). Кількість померлих за 9 місяців становить 1102 особи, інтенсивний показник – на 100 тис. населення 34,40 (проти 1046 осіб, показник – 32,41 за 9 міс. 2017 р.; 1322 особи, показник – 40,96 за 9 міс. 2018 р.). Частка померлих, причина смерті яких безпосередньо пов'язана з ВІЛ становить 53,81% (проти відповідних показників за аналогічний період 2017 р. – 66,16%, 2018 р. – 48,63%). В той же час, значно збільшилась частка померлих, причину смерті яких не було з'ясовано з 0,38% (4 особи) за 9 місяців 2017 року до 15,51% (171 особа) за 9 місяців 2019 року.

Померли від СНІДу 549 осіб. Спостерігається поступове зниження показника смертності від СНІДу - з 20,5 за 9 місяців 2017 року до 17,1 за 9 місяців 2019 року (-16,58%).

Поширеність ВІЛ-інфекції та СНІД (таблиця 14). На кінець звітнього періоду під медичним спостереженням в закладах охорони здоров'я області

перебувають 24898 пацієнтів з ВІЛ-інфекцією, з яких у 8646 діагностовано СНІД. Показники поширеності на ВІЛ-інфекцією та СНІД становить відповідно 777,3 та 269,9 на 100 тис населення.

**Диспансерний облік ВІЛ – інфікованих в Україні
(показники без урахування дітей у стадії
підтвердження ВІЛ статусу)**

Найвищі показники поширеності на ВІЛ-інфекцію спостерігаються в мм.Тернівка (1494,0), Кривому Розі (1294,3), Першотравенську (1276,9), а також Широківському (1161,9) та Криворізькому (1147,2) районах, де перевищення середнього по області показника сягає майже 1,5-2 рази.

В то же час, найнижчі показники спостерігаються у Васильківському (110,3), Магдалинівському (171,1), Межівському (178,4), Петриківському (185,7), Покровському (195,5), Томаківському (208,7), Царичанському (211,6), Юр'ївському районах (210,8).

Найбільша поширеність на СНІД спостерігається в м. Тернівка (819,8), м.Першотравенську (520,6), Криворізькому районі (505,6), Широківському районі (449,5), м. Нікополі (400,1), Нікопольському районі (363,3).

Каскад надання ВІЛ – послуг в Дніпропетровській області

Для подолання епідемії ВІЛ/СНІДу Україна взяла на себе зобов'язання щодо досягнення цілей міжнародної стратегії «90-90-90», суть якої полягає у максимальному виявленні ВІЛ-позитивних та залученні до ефективного

лікування.

Каскад лікування по Дніпропетровській області

Антиретровірусна терапія

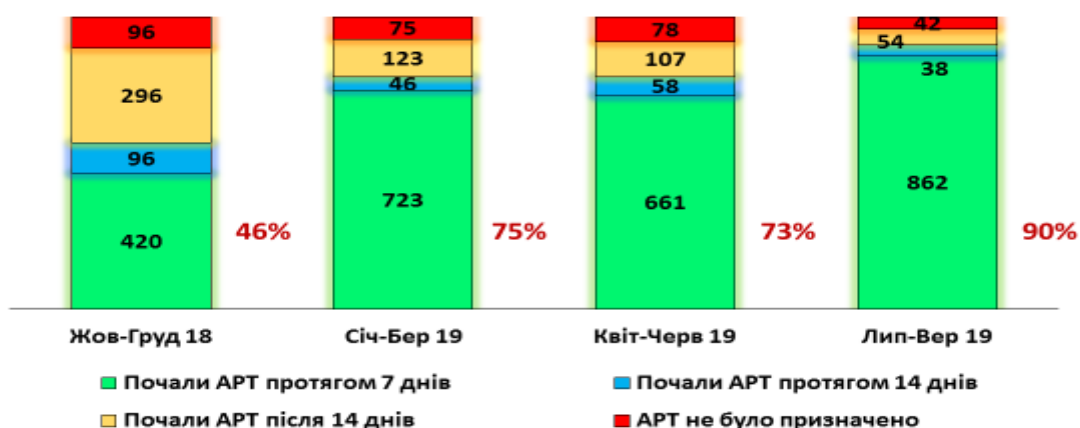
На підставі «Зведеної настанови із застосування антиретровірусних препаратів для лікування та профілактики ВІЛ-інфекції: рекомендації з позицій громадського здоров'я» (2-ге видання, 2016 р., розробленої Всесвітньою організацією охорони здоров'я) підписано Наказ МОЗ України від 05.06.2019 № 1292 «Про затвердження нового Клінічного протоколу із застосування антиретровірусних препаратів для лікування та профілактики ВІЛ-інфекції».

Також втратив чинність, наказ Міністерства охорони здоров'я України від 12 липня 2010 року № 551 «Про затвердження клінічного протоколу антиретровірусної терапії ВІЛ-інфекції у дорослих та підлітків».

З початку року до АРТ було залучено 3125 осіб.

За останній рік значно покращились показники раннього призначення АРТ протягом 7 днів: з 46% з 4 кв. 2018 до 90% в 3 кв. 2019 року.

Терміни призначення АРТ

Станом на 01.10.2019 в Дніпропетровській області АРТ отримують 19734 особи.

Призначення АРТ у розрізі ЗОЗ представлено в таблиці 15.

Динамика та децентралізація АРТ у Дніпропетровській області

Серед осіб, які отримують АРТ 19183 дорослих (97,2%) та дітей у віці 0 – 18 років 551 (2,8%). У віковій структурі переважають жінки (50,4%), частка чоловіків – 49,6%.

З Державного бюджету АРТ отримує 13007 (65,9%) пацієнтів, ГФ – 4181 (21,1%), РЕПФАР – 2546 (13%).

Стан надання АРТ в області 01.10.2019

Станом на 01.10.2019 року в області діє 43 сайтів АРТ. У т.ч. на базі центрів СНІДу – 8, кабінетів «Довіра» – 30, протитуберкульозних диспансерів – 2, наркологічних диспансерів – 2, шкірно-венерологічних диспансерів – 1.

На даний час сайти АРТ відсутні лише в Софіївському, Межівському, Васильківському, Магдалинівському районах та м. Вільногірськ.

Обласна програма «Здоров'я населення Дніпропетровщини на період до 2019 року»

В рамках обласної програми «Здоров'я населення Дніпропетровщини на період до 2019 року», яка була затверджена 28.11.2014 року Рішенням Дніпропетровської обласної ради № Р-668/0/3-14, протягом звітнього року

закуплено діагностичні тест системи для профілактики ВІЛ-інфекції на суму 548,664 тис. грн. та лікарські засоби для профілактики та лікування опортуністичних інфекцій у ВІЛ-інфікованих хворих на суму 260,284 тис. грн.

Враховуючи зазначене вище, пропоную:

1. Прийняти означену інформацію до уваги.
2. Забезпечити виконання наказів МОЗ України від 05.04.2019 № 794 «Про удосконалення системи управління якістю лабораторних досліджень у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу» та від 05.06.2019 № 1292 «Про затвердження нового Клінічного протоколу із застосування антиретровірусних препаратів для лікування та профілактики ВІЛ-інфекції».
3. Розробити та затвердити на рівні ЗОЗ нові клінічні маршрути пацієнтів з метою швидкого залучення до АРТ, медичного спостереження та лікування.
4. Провести оптимізацію схем призначення АРТ згідно з вимогами оновленого Клінічного протоколу.
5. Забезпечити «зелений коридор» для осіб з метою швидкого призначення АРТ. Посилити роботу з формування прихильності пацієнтів до АРТ перед її призначенням та серед осіб, які отримують АРТ більше 3-4 років.
6. Активізувати роботу з територіальними ЗОЗ з метою обґрунтованого збільшення об'ємів тестування на ВІЛ, зокрема осіб з груп підвищеного ризику та з ініціативи медичних працівників.
7. Продовжити роботу з верифікації осіб, які знаходяться під медичним спостереженням, пошуку осіб, які не відвідували медичний заклад більше 3-5 років.
8. Посилити роботу по взаємодії між службами СНІДу, патологоанатомічною та закладами судово-медичної експертизи з метою уточнення причин смерті пацієнтів.
9. Забезпечити подальшу інформаційно-освітню роботу серед населення щодо заходів з профілактики ВІЛ.